

www.schmidtapso.com

گزارش شش ماه

جنوری - جون ۲۰۱۶

گزارش اختصاصی- روند اطلاع رسانی در ۱۵ سال اخیر

تاریخ نشر: ۱ جولای ۲۰۱۶

گزارش شش ماه (جنوری - جون ۲۰۱۶)

فهرست

مقدمه

۵۴ قضیه خشونت علیه خبرنگاران در ۲۰۱۶

۳۸ فیصد بالا رفتن خشونت ها در شش ماه اول ۲۰۱۶

خشونت علیه خبرنگاران در شش ماه اول ۲۰۱۶

کیفیت رسانه ها در افغانستان پس از ۲۰۰۱

روند رشد نهاد های حامی خبرنگاران و فعالیت آنها

تابو شکنی زنان در رسانه های افغانستان

نتیجه

سفارشات

مقدمه

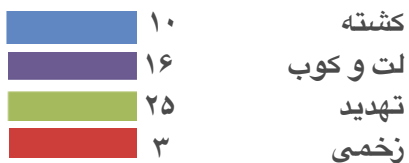
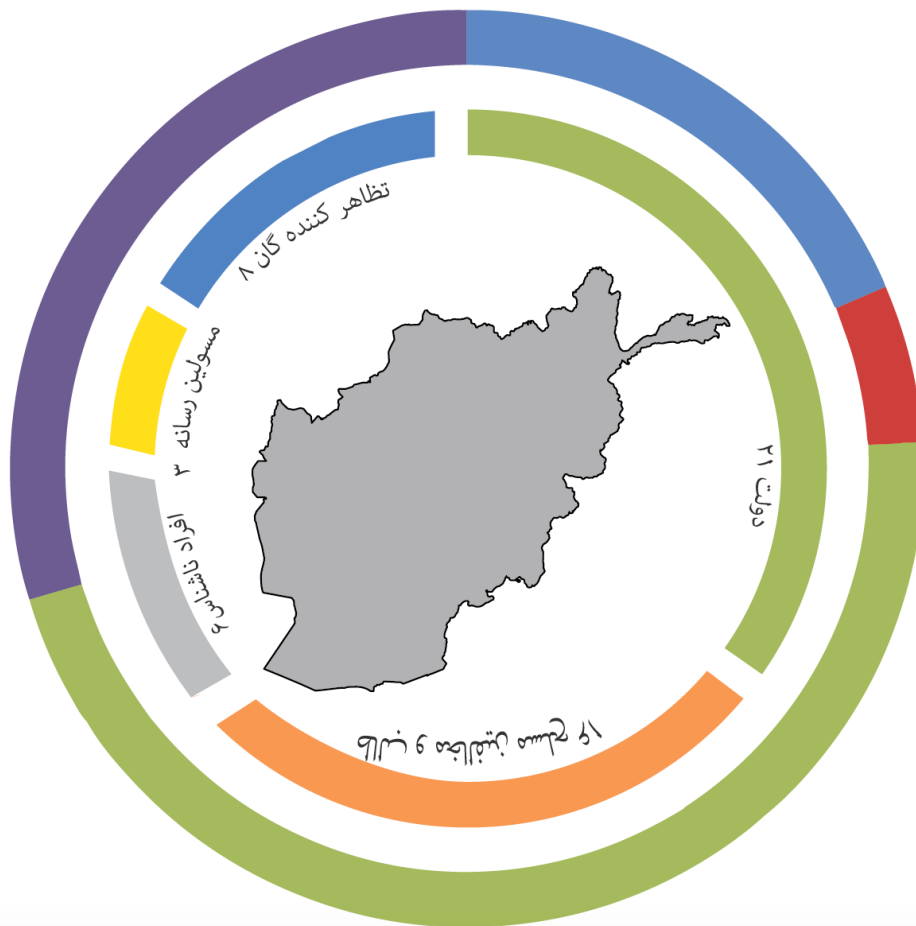
۱۵ سال بعد از گشایش صفحه جدید در تاریخ افغانستان، دوره ای که فرصت را برای شهروندان کشور مساعد ساخت که آزادی های سیاسی و مدنی را تجربه نمایند، دستاورد در عرصه آزادی بیان و تعدد رسانه های افغانستان بزرگترین و زیبا ترین جلوه پیشرفت کشور تلقی میگردد. گرچه این دستاورد افغانستان را در بهترین موقعیت از منظر آزادی بیان و آزادی رسانه ها در بین کشور های منطقه قرار میدهد، روند رشد رسانه ها در یک و نیم دهه گذشته با فرصت ها و چالش های مختلفی مواجه بوده است. افزایش کمی در رسانه ها چشمگیر است. مگر کیفیت کاری رسانه ها و موانع در راستای حق دسترسی به اطلاعات هنوز هم از جمله چالش های عمده بحساب می‌آیند. در ضمن، تهدید های گوناگون علیه خبرنگاران از جانب مراجع مختلف مصونیت خبرنگاران را به چالش عمده یی تبدیل نمود است.

این گزارش هفتمین گزارش کمیته مصونیت خبرنگاران افغان بوده که برعلاوه خشونت علیه خبرنگاران، بصورت مختصر به روند رشد رسانه ها در طول ۱۵ سال گذشته پرداخته است. شایان ذکر است که ثبت قضایا مطابق به پالیسی کمیته در مورد قضایای خشونت علیه خبرنگاران صورت گرفته و صرف قضایای تهدید و خشونت ای که مستقیما ارتباط کاری با کار خبرنگاری داشته باشد، ثبت شده است.

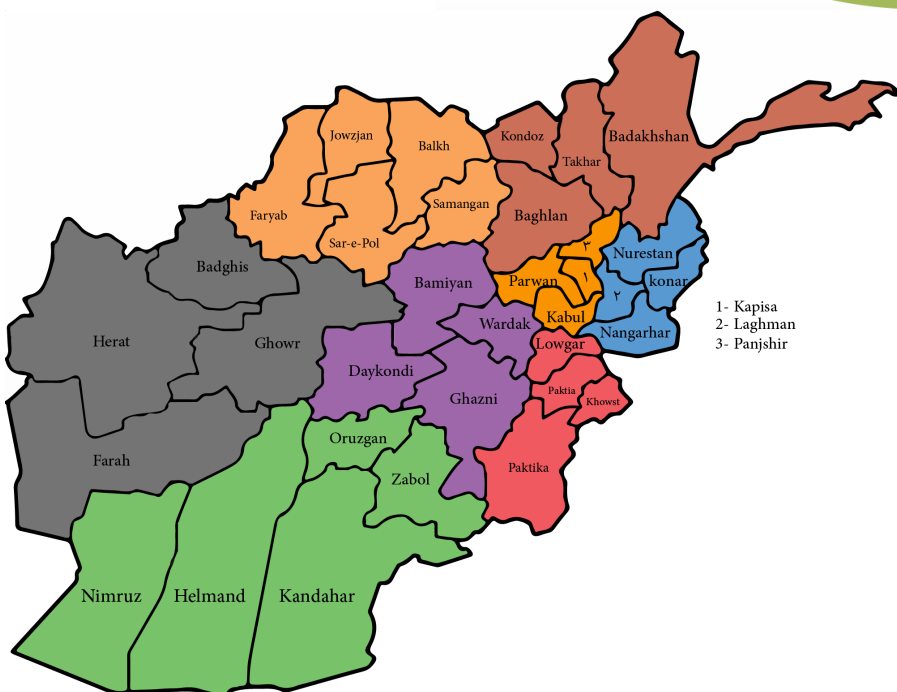
باید یاد آور شد که ثبت و آرایه امار و واقعات خشونت علیه کارمندان رسانه یی مطابق پالیسی و طرز العمل کاری کمیته صورت گرفته است. این بدان معناست که کمیته تعریف مشخصی از خبرنگاران و کارمندان رسانه یی داشته و مطابق ان به واقعات ای که در ان حالت حقوقی متضررین مطابق با تعریف کمیته نباشد، ثبت نگردیده است.

۵۴ قضايه خشونت عليه خبرنگاران در ۲۰۱۶

۹۹۷۹۸۳۱

کشته
لت و کوب
تهدید
زخمی

زون غربی افغانستان: ۴ قضايه

زون جنوب شرقی افغانستان: ۵ قضايه

زون جنوبی افغانستان: ۳ قضايه

زون شرقی افغانستان: ۴ قضايه

زون مرکزی افغانستان: ۸ قضايه

زون شمال شرقی افغانستان: ۷ قضايه

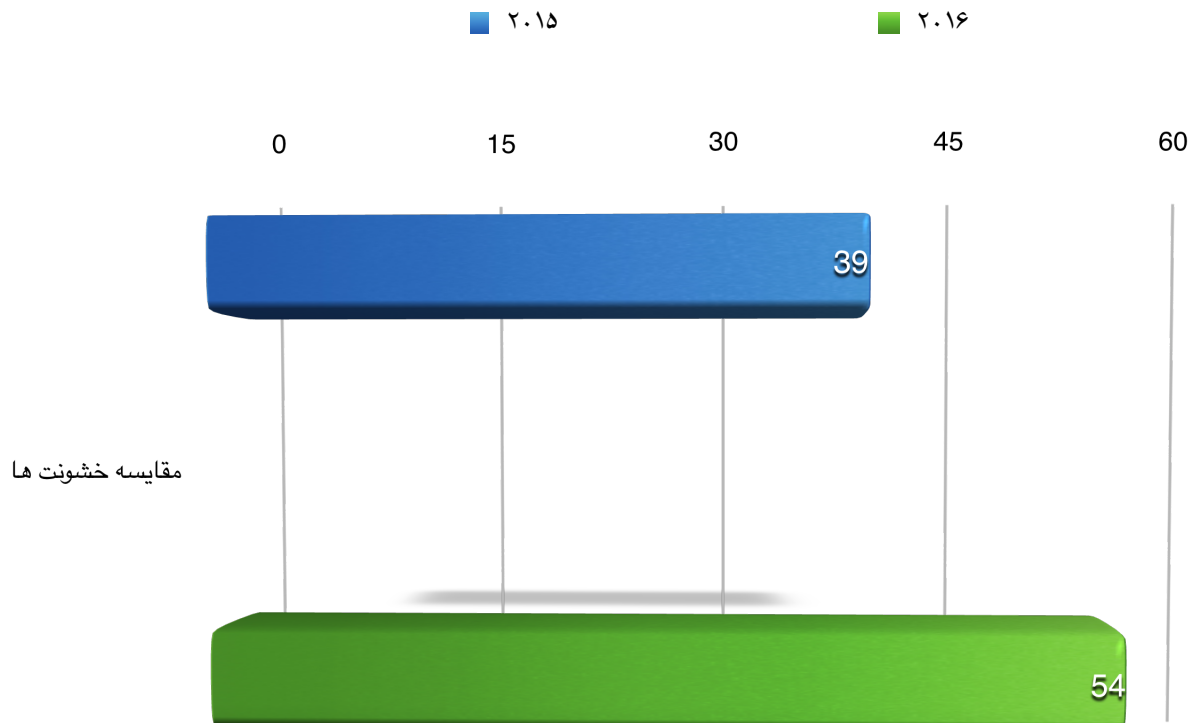
کابل و ولايات شمال کابل: ۲۰ قضايه

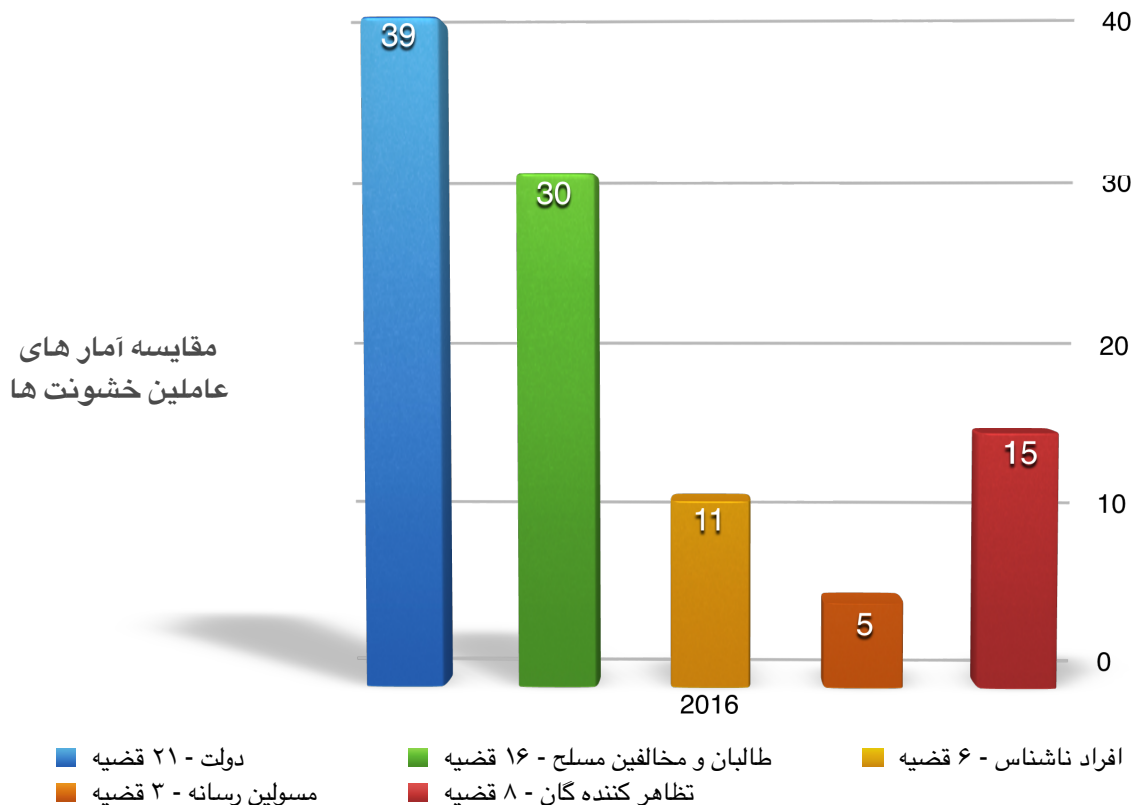
زون شمال افغانستان: ۳ قضايه

سال ۲۰۱۶ خونین ترین سال در تاریخ خبرنگاری افغانستان بوده است. تنها در شش ماه اول این سال ده خبرنگار کشته که باعث نگرانی جدی جامعه خبرنگاری گردیده است. در شش ماه اول سال ۲۰۱۶ میلادی ۵۴ قضیه که شامل تهدید، خشونت، قتل و بازداشت خبرنگاران میباشد، رخ داده است که افزایش ۳۸ درصدی را نسبت به شش ماه اول سال قبل یعنی سال ۲۰۱۵ که در آن ۳۹ قضیه رخ داده بود، نشان میدهد. امسال هم مانند سالهای گذشته کارمندان حکومت بزرگترین عامل خشونت هستند. بر اساس یافته های این گزارش گراف خشونت ها از جانب طالبان نیز بالا رفته نسبت به سالهای گذشته. در شش ماه اول این سال کارمندان حکومت عامل ۲۱ قضیه که ۳۹ درصد میشود و طالبان عامل ۱۶ قضیه که ۳۰ درصد میباشد را تشکیل میدهند.

افزایش تهدید خبرنگاران توسط طالبان فضا را برای خبرنگاران به مراتب وخیم تر و خطرناکتر ساخته است. در همین حال از سوی حکومت درحالی که رییس جمهور فرمانی را درباره چگونگی برخورد با رسانه ها و نیز زمینه بهتر برای ارایه اطلاعات به آدرس نهاد های مسوول صادر نموده است، دیده میشود که این فرمان تاکنون منتج به تغییرات بزرگ نشده است.

در همین حال پولیس کابل از اتباع خارجی که خبرنگاران خارجی نیزمشمول آن میشود خواسته است تا بدون داشتن محافظ مسلح از دفاترکاری و خانه های شان بیرون نشوند. پولیس ادعا مینماید که این اقدام بمنظور بهبود امنیت و مصونیت شهروندان خارجی اعمال شده است، اما خبرنگاران خارجی این دستور را مانع بزرگی برسر راه کارمسلکی شان میدانند.

خشونت علیه خبرنگاران در شش ماه اول ۲۰۱۶

بتاریخ ۲۰ جنوری این سال، در اثر حمله انتحاری به موتر حامل کارمندان تلویزیون طلوع، ۷ تن از کارمندان این تلویزیون کشته شده و بیش از ۲۰ تن دیگر زخمی گردید. این خونینترین حادثه قتل و زخمی شدن کارمندان رسانه یی در طول تاریخ رسانه های افغانستان میباشد.

ذبیح الله تمنا و دیود گیلکی خبرنگاران رادیوی ملی امریکا به تاریخ 5 جون سال 2016 میلادی در ولایت هلمند هنگامی که میخواستند همراه با یک کاروان اردوی ملی به ولسوالی مارجه این ولایت بروند در مسیر راه موترحامل شان مورد حمله قرار گرفته و هر دو کشته شدند .

محمد ابراهیم هاشمی خبرنگار رادیو ادیب در ولایت بغلان به تاریخ 4 فبروری سال 2016 میلادی توسط افراد ناشناس مسلح در مسیر راه رادیو به منزل اش زخمی گردید . کمیته مصونیت خبرنگاران افغان ضمن تماس با ارگان های امنیتی محلی و مسوولین ، وی را برای تداوی به کابل انتقال داد و مبلغ ۵۰۰ دالر نیز به وی کمک کرد. پس از انتقال به کابل نیز با وی کمک مالی وصحی از قبیل فراهم نمودن شفاخانه و داکتر نمود. در ضمن برای حل قضیه اش که بالای کسی عارض بود نیز وکیل مدافع معرفی کرد .

حکمت الله گزارشگر تلویزیون کابل نیوز در ولایت لوگر به تاریخ 28 اپریل سال 2016 میلادی زمانیکه میخواست برای رخصتی به خانه اش که در ولایت میدان وردک بود بروید در مسیر راه طالبان وی را با خود بردند . پس از آن که کمیته مصونیت خبرنگاران از موضوع آگاه میشود ، بعد از گفتگو با طالبان آنان را قانع میسازد که آقای حکمت الله باشنده میدان وردک یک خبرنگار است و با هیچ گروهی بستگی ندارد و به این گونه وی از بند طالبان رها میشود .

مصطفی عدلیب ، رحمت الله نیکزاد و عبدالله رحمانی خبرنگاران رویترز، الجزیره عربی و انگلیسی حین تصویر برداری از انتقال جسد تکفین شده سربازان پولیس از شفاخانه ملکی غزنی که توسط طالبان شهید شده بودند توسط امر مالی قوماندانی امنیه این ولایت مورد تحقیر و توهین قرار گرفته و موصوف مانع فلمبرداری ایشان میشود. زمانیکه شکایت خبرنگاران به کمیته میرسد، مسوول کمیته در زون مرکزی نشستی را با والی وقوماندان امنیه و خبرنگاران تنظیم نموده ضمن شریک ساختن این موضوع چالش های خبرنگاران را با والی و قوماندان امنیه نیز شریک میسازد. در همین نشست از سوی عاملین رویداد عذر خواهی صورت میگردد و جهت جلوگیری همچو موارد وعده تشکیل کمیسیون رسیده گی به مشکلات خبرنگاران نیز سپرده میشود.

ابراهیم رحیمی گزارشگر رادیو صدای امریکا در ولایت خوست به تاریخ 2 فبروری سال 2016 میلادی در یک کنفرانس مطبوعاتی باحضور مسوولان ولایتی هنگامی که میخواست سوالی را از مدیرمبارزه با مواد مخدر قوماندانی امنیه مطرح کند از سوی وی مورد توهین و تحقیر قرار میگردد و برایش اجازه سوال را نیز نمیدهد. کمیته مصونیت موضوع را به قوماندانی امنیه و مسوولین شریک میسازد آنان از آقای رحیمی معذرت میخواهند و وعده میدهند که در آینده به هیچ خبرنگاری زمان سوال کردن توهین نمیشود و اجازه سوال کردن را هم از وی نمیگیرند.

کیفیت رسانه ها در افغانستان پس از ۲۰۰۱

پس از ۵ سال سلطه طالبان، عصریکه شهروندان کشور از هر نوع آزادی محروم ساخته شدند، افغانستان در سال ۲۰۰۱ شاهد گشایش صفحه جدیدی در تاریخ خود بود. این صفحه بر علاوه گشایش روزنه امید برای شهروندان افغانستان، در را بروی مردم در قسمت تمرین آزادی های سیاسی و شهروندی باز نمود. آزادی بیان بصورت بی سابقه یی گسترش یافته و رسانه ها ازدیاد قابل ملاحظه یی را شاهد بودند. برای اولین بار بعد از دهه دیموکراسی (۱۳۴۳ الی ۱۳۵۲) رسانه های خصوصی آغاز به فعالیت نمودند. هفته نامه کابل، روزنامه آرمان ملی، رادیوی آرمان، تلویزیون آئینه، تلویزیون افغان و روزنامه اقتدار ملی از جمله اولین رسانه های یی بودند که پس از زمامداری طالبان شروع به کار نمودند. قانون اساسی جدید افغانستان که در سال ۲۰۰۳ تصویب شد، یکی از بهترین قوانین اساسی در میان کشور های منطقه بوده و جایگاه ویژه را برای آزادی های مدنی خصوصا آزادی رسانه ها و آزادی بیان در نظر گرفته است. قانون رسانه ها که چند ماه بعد از تاسیس اداره موقت تصویب شد یکی از بهترین قوانین بخاطر آزادی کار رسانه یی و آزادی بیان بوده و بنیه قانونی را برای کار رسانه یی، تمرین آزادی بیان و افزایش رسانه ها ایجاد نمود.

جامعه جهانی که تازه وارد افغانستان شده بود بالای ظهور فضای ایکه در آن رسانه ها نقش عمده را در جامعه بازی نمایند، خیلی تاکید مینمودند. روی این ملحوظ نه تنها حمایت سیاسی و اخلاقی بخاطر رشد رسانه ها ارایه نمودند، بلکه حکومت آنزمان را تحت فشار گسترده قرار دادند تا زمینه مساعد را بخاطر رشد آزادی بیان و آزادی کار رسانه یی فراهم نماید.

جامعه جهانی پول هنگفتی را در قسمت ایجاد رسانه ها در سراسر کشور به مصرف رساند. این همه باعث شد که افغانستان طی چند سال، شاهد ایجاد صد ها رسانه در کشور باشد.

با ایجاد جو جدید، یکتعداد چهره های سیاسی هم علاقمند ایجاد رسانه های سیاسی و حزبی بمنظور اشاعه اندیشه ها و اجندا های حزبی و سیاسی خود شدند. درین میان میتوان از ظهور تلویزیون های آئینه، راه فردا، تمدن و صد ها نشریه نام برد.

رسانه های متعدد در کشور با کیفیتی پایینی از منظر توانمندی تولیدی و خبری شروع به کار نمودند. از بدو تاسیس، رسانه ها در چهار کتگوری ذیل تقسیم شدند:

۱. رسانه های حکومتی که به هدف پیشبرد اخبار و اجندای حکومت دوباره راه اندازی گردید
۲. رسانه های مستقل که به هدف ارایه اخبار، برنامه های سیاسی و برنامه های تفریحی ایجاد شدند
۳. رسانه های حزبی و سیاسی که به هدف پیشبرد اهداف و برنامه های احزاب، جریان های سیاسی و چهره های سیاسی ایجاد شدند
۴. رسانه های قومی که بخاطر پیشبرد اهداف و اجندای قومی ایجاد شدند

گرچه تقسیم شدن رسانه درین چهار کتگوری نگرانی را نزد بعضی ناظرین بمیان آورده میتواند، اما نقطه مهم درینجاست که بیشترین مخاطبین، علاقمند رسانه های مستقل خصوصی استند. دلیل عمده آن بیطرفی این رسانه ها در گزارشدهی و توانایی آنها در تولید برنامه های تفریحی جالب میباشد.

گرچه انتظار میرفت که کیفیت کار خبری اکثریت رسانه ها با مرور زمان بهبود پیدا نماید، اما خلاف تصور، این مامول شاهد موفقیت چشمگیر نبود. گرچه یکتعداد رسانه های بزرگ امروزی توانستند تا حدی، کیفیت کار خبری را بهبود ببخشند، اما اکثریت رسانه ها هنوز هم شیوه خیلی کلاسیک گزارش دهی را تعقیب نموده و دست آورد قابل ملاحظه یی در قسمت نوسازی شیوه های گزارش دهی نداشتند. در ماهیت و کیفیت میز های مدور هم بهبود قابل ملاحظه بمیان نیامده است. یکتعداد چهره های مشخصی بصورت تکراری و کلیشه یی در میز های مدور تلویزیون ها و رادیو ها ظاهر شده که نه تنها به برنامه ها عمق تحلیلی نبخشیده بلکه تحلیل های کلیشه یی خود را بصورت تکراری بازتاب میدهند.

رسانه ها بخصوص تلویزیون ها که اصحاب بیشترین بیننده در کشور میباشند، تمرکز بیشتر خود را روی برنامه های تفریحی معطوف نمودند. این امر باعث شده که برنامه های تفریحی رشد قابل ملاحظه کیفی و کمی داشته باشد. افزایش بیننده تلویزیون ها به دلیل برنامه های تفریحی باعث شده است تا این رسانه ها بالای رشد کیفیت بخش های دیگر تولیدی خصوصا بخش خبری توجهی لازم نداشته باشند.

در رسانه های افغانستان خلای بزرگی در قسمت تهیه و نشر گزارش های تحقیقی وجود دارد. با در نظر داشت سطح فساد اداری در کشور، از رسانه های افغانستان انتظار میرفت که بخشی از مواد نشراتی خود را به گزارش های تحقیقی وقف نمایند. اما این مامول تحقق نپذیرفت. گرچه عواملی چون فشار زورمندان، عدم اطمینان خبرنگاران در مورد مصونیت شان و فضای محدود برای دسترسی به اطلاعات از جمله عواملی بشمار میرود که روند رشد گزارش های تحقیقی را کند ساخته است، اما با آنهم عدم توجه رسانه ها در زمینه گزارش های تحقیقی قابل انتقاد است.

در ضمن رسانه های افغانستان توجه لازم بالای تولید برنامه های مستند خصوصا فلم های مستند نکردند. در ظرف ۱۵ سال گذشته یکتعداد محدود رسانه ها تعداد محدودی از فلم های مستند ساخته، چیزیکه قناعت ناظرین و مخاطبین رسانه ها را فراهم نساخته است.

کیفیت گزارش های خبری شاهد بهبود نبوده است. کیفیت این گزارش ها در یک سطح باقی مانده و از یک نگاه نسبت به سال های گذشته شاهد نزول بوده است. با وجود این خلا ها، رسانه ها نقش مهمی در تقویه روند دیمکراتیک کشور خصوصا در قسمت بهبود حکومتداری خوب، مطرح ساختن موضوعات حقوق بشری خصوصا مسایل ی مربوط به حقوق زنان و ایجاد زمینه گفت و شنود و ارتباط میان کابل و ولایات بخصوص نقاط دور دست کشور بازی مینماید. نقش رسانه ها در تشویق مردم در انتخابات های کشور خصوصا انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۱۴ حیاتی بود. رسانه های افغانستان الی رسیدن به معیار های علیای ژورنالیزم و گزارشدهی، مسیر طولانی باید ببیماید. مگر نباید فراموش نمود که ژورنالیزم مرده ی افغانستان فقط ۱۵ سال پیش دوباره جان گرفت.

روند رشد نهاد های حامی خبرنگاران و فعالیت آنها

روند نو در کشور ضمن آن که پیشرفت وتوسعه بزرگی را برای جامعه خبرنگاری و رسانه های افغانستان به همراه داشت، مکلفیت های زیادی را نیز متوجه آنان ساخت. بگونه مثال، در کشوری که ۱۵ سال پیش قانونی برای رسانه ها وخبرنگاران وجود نداشت، جای که تاهنوز کسی از اخلاق حرفوی ژورنالیزم حرفی نمی گفت، باید کار های خیلی جدی در قسمت رشد کیفیت ژورنالیزم در کشور صورت میگرفت.

بنابرمقتضای حال، وزارت اطلاعات و فرهنگی کشور به عنوان نهاد حامی و تنظیم کننده فعالیت های رسانه یی، باید خطوط مشخصی را برای پیشبرد بهتر فعالیت های رسانه یی کشور ترسیم میکرد، خبرنگاران را از حقوق و وجایب شان آگاه میساخت و در صورتی که آنان با مشکلی روبرو میشدند برای شان دادخواهی میکرد و دوسیه ها و قضایای شان را تعقیب می نمود.

این سهل انگاری های حکومت نیازمندی برای وجود نهاد های مدافع از حقوق خبرنگاران، اتحادیه ها و نهاد های صنفی و مسلکی را شدیدتر و جدیتر ساخت. ساختار حکومتی اتحادیه ملی ژورنالیستان از هم پاشید و ده ها نهاد دیگری در زمینه های مختلف برای دفاع از حقوق خبرنگاران برخاستند. این نهادها که در بخش های گوناگون کار میکردند تاثیری بسزای بالای وضعیت رسانه ها و خبرنگاران در کشور داشتند و برای موثریت بیشتر کارشان در سال ۲۰۱۳ در زیر چتر فدراسیون ملی خبرنگاران و رسانه های افغانستان گرد هم آمدند.

کارهای عمده این نهادها از این قرار بوده است:

رسیده گی به شکایت ها و مشکلات خبرنگاران که در ساحه کاری به آن مواجه میشوند.

۴ دادخواهی برای خبرنگاران

۴ حمایت حقوقی خبرنگاران

۴ حمایت صحی خبرنگاران

۴ ارتقای ظرفیت و برنامه های آموزشی برای خبرنگاران

۴ حمایت تخنیکی رسانه ها

رسیده گی به شکایت ها:

بزرگترین مشکل خبرنگاران در ابتدا این بود که خبرنگاران نمی داستند زمانی که با خشونت، تهدید و سایر مشکلات روبرو میشوند به کجا مراجعه کنند و آیا نهادی وجود دارد تا صدای آنان را بشنود یا این صدا را به گوش های برساند که کاری از دست شان ساخته باشد. نهاد های حامی و مدافع خبرنگاران اولین کارشان مشخص ساختن همین آدرس بود و این مسوولیت رانیز خود بدوش گرفتند.

دادخواهی:

دادخواهی برای حقوق خبرنگاران مثلا غیر منصفانه بودن قرارداد های کاری، فشارها و بی عدالتی های داخل سازمانی و یا هم مبهم بودن موضوعات مربوط به خبرنگاران که نیاز جدی برای وجود قوانین ولوایح داشت.

کمیتته مصونیت خبرنگاران افغان نیز مشمول نهاد های بود که تاکنون برای حل مشکلات خبرنگاران تلاش های جدی نموده و طرح های ارزنده و اجرایی را به حکومت داده است.

در نتیجه فشار همین نهادها و فدراسیون خبرنگاران و رسانه های افغانستان بود که قانون رسانه های همگانی کشور با نام قانون رسانه های همگانی در سال ۲۰۰۳ تدوین و از طریق شورای وزیران تصویب و از سوی رییس جمهور کرزی توشیح شد.

این قانون برای کمی و کاستی های که در آن وجود داشت دو بار به اساس پیشنهاد نهاد های مدافع از حقوق خبرنگاران و ژورنالیستان کشور تعدیل گردید.

همچنان قوانین دیگری مانند قانون حق دسترسی به اطلاعات، مقرر طرز تاسیس و فعالیت رسانه های همگانی خصوصی و کودهای اخلاقی ژورنالیزم نیز در نتیجه تلاش و دادخواهی همین نهاد ها ساخته و تصویب گردیدند.

کمیته همچنان پیش از برگذاری دور دوم انتخابات طرح گرفتن تعهد از هردو کاندید ریاست جمهوری را روی دست گرفت که با حمایت سایر نهاد های مدافع از حقوق خبرنگاران این طرح دوازده ماده یی ازسوی هردو کاندید امضا شد و ایشان متعهد شدند که آن را عملی خواهند کرد.

بعضی از فعالیت های نهاد های حامی خبرنگاران قرار آتی میباشد:

حمایت حقوقی خبرنگاران:

درحالاتی که خبرنگاران با مشکلات حقوقی چه درون سازمانی، حکومت، اجتماع یا افراد روبرو شده اند، نهاد ها به خصوص کمیته مصونیت خبرنگاران افغان به حمایت آنان شتافته است و مسایل حقوقی آنان را به خواست خودشان یا ازطریق عرف و یاهم قوانین نافذه حل وفصل کرده است.

حمایت صحتی خبرنگاران:

خبرنگارانی که در جریان کار خبرنگاری از رهگذر صحتی آسیب می بینند مورد حمایت کمیته مصونیت قرار میگیرند. برای این خبرنگاران تمام امکانات صحتی درنظر گرفته میشود، حتی در صورتی که معالجه خبرنگاران در افغانستان ناممکن بوده است، آنان را به بیرون ازکشور برای مداوای خوبتر و بهتر فرستاده است.

همچنان کمیته پس از تحقیقی که درباره سلامت روانی خبرنگاران انجام داد، دریافت که ۷۳٪ از خبرنگارانی که مستقیماً با حوادث خشونت آمیز سروکار دارند و آن را پوشش خبری میدهند، از حد اقل یکنوع ناراحتی های روانی رنج میبرند. کمیته برای مداوای این دسته خبرنگاران نیز اقدام نموده و با داکتران مجرب این عرصه برای معالجه روان درمانی آنان اقدام نموده است.

ارتقای ظرفیت و برنامه های آموزشی برای خبرنگاران:

کمیته وسایر نهادهای حامی خبرنگاران به منظور بالا بردن ظرفیت کاری خبرنگاران هرگاه و ناگاه ورکشاپ ها و برنامه های آموزشی راه اندازی میکنند. از جمله برنامه های که بسیار مفید و مهم برای خبرنگاران شمرده میشود یکی هم آموزش های مصونیت جانی خبرنگاران است که ازسوی کمیته در سال دو تا سه مرتبه برای تمام خبرنگاران در مرکز ولایت ها راه اندازی میشود.

حمایت تخنیکى رسانه ها:

رسانه های افغانستان از روزی که ایجاد شده اند تا کنون بیشتر متکی به کمک های خارجی بوده و تاحدی زیادی هم به خصوص رسانه های ولایتی ازسوی نهاد موسوم به انترنیوز حمایه تخنیکى شده اند.

همچنان نهادهای دیگری نیز برای تجهیز و بهتر شدن تنوع نشراتی رسانه های محلی کارهای را انجام داده اند.

تابو شکنی زنان در رسانه های افغانستان

جوانانی که با مشاهدات تازه و دید نو به کشور برگشته بودند، بزودی از نشرات یک نواخت یگانه رادیو و تلویزون کشور یعنی رادیو تلویزیون ملی، که به هیچ وجه خواسته های ذوقی آنان را برآورده کرده نمی توانست، خسته شدند. پس نیاز جدی بود که تابو شکنی شود و جوانان آنچه را در تلویزون های کشورهای همسایه مشاهده میکردند ویا از دیگر رادیو ها می شنیدند در کشور خود داشته باشد البته با اصل حفظ ارزش های فرهنگی ومذهبی درکشور.

درحالی که ازپیش یکی دو رادیو ازسوی خارجی ها برای افغانستان نشراتی متفاوتتر از رادیو تلویزون ملی داشت ، اما در اواخر سال ۲۰۰۱ برای اولین بار یک رادیوی خصوصی درافغانستان ایجاد شد. رادیو بیشتر موسیقی و برنامه های را نشر مینمود که تا حدی زیادی برای نسل نو عیار شده بود.

تنها این نه بلکه تمامی شیوه نشراتی این رادیو متفاوتتر بود. جوانان چوکات های جدیت را شکسته بودند و با زبان عادی و صمیمی صحبت میکردند تقریباً تمام مجریان برنامه ها پسران و دختران جوان بودند.

رفته رفته تلویزون های خصوصی به میان آمدند و آن ها هم راه های نوین را با الگو گیری از کشورهای همسایه در قسمت محتوا و چگونگی ارائه نشرات شان روی دست گرفتند.

دختران جوانی که تازه از مهاجرت برگشته بودند والگوهای خاصی از مجریان و کارمندان رسانه های همسایه و جهان را با خود داشتند بیشتر شیفته و علاقمند ظاهر شدن در پرده تلویزون بودند.

با آن که این کار در جامعه شدیداً فرهنگی و مذهبی افغانستان خیلی بهای بزرگ هم میخواست. دختران جوانی که حاضر به کار در رسانه ها میشدند باید خطرهای جدی را نیز قبول میکردند. که اقدام تنی چند از این دسته دختران و بانوان بگومگو های مثبت و منفی را در جامعه ایجاد کرد. این درگشایی قربانی های هم گرفت که نخستین قربانی این راه همانا شیما رضایی بود که به باور زیادی ازسوی خانواده اش به گونه مرموز در سال ۲۰۰۵ به قتل رسید.

اما این حرکت نه تنها که جلو فعالیت دختران جوان را در رسانه ها نگرفت بلکه نیازموجودیت آنان را بیشتر نیز ساخت. تا جایی هم شاید منتقدین تنها از این رهگذر حق به جانب بودند که بیشترین جوانانی که به این عرصه رو میاورند اماتور و بدون تجربه بودند ، تنها انگیزه و مفکوره های که با خود داشتند آنان را موفق جلوه میداد که در کنار موفقیت ها متاسفانه لغزش های خورد و بزرگی نیز وجود داشت.

اما بیشتر انتقاد ها از تعصب فرهنگی و مذهبی سرچشمه میگرفت و هیچ دلیلی خوبی هم برای کار نکردن دختران و زنان جوان در رسانه ها نبود.

بعدها در داخل رسانه ها و نیز جامعه نیاز جدی به موجودیت آنان در رسانه ها به وضاحت مشاهده میگردد.

بگونه مثال، زمانی که حادثه خبرنگاری میخواست از وضعیت شفاخانه های اطفال که بیشتر در آنجا خانم ها با اطفال شان یکجا می بودند ، گزارشی آماده کنند اما موفق نمی شدند بخاطری که زنان یا اجازه ورود خبرنگار و فلمبردار مرد را در چنین محیطی نمی داند و یا اگر اجازه هم میدادند حاضر به گفتگو با آنان نمی شدند. درباره وضعیت زندان های زنانه ، شفاخانه ها ویا هر مرکز و نهادی که به آنان تعلق داشت همین گونه بود.

این نیازمندی ها باعث شد که دختران و زنان زیادی پا به این عرصه بگذارند و خوب بدرخشند.

با این همه با گذشت پانزده سال از آزادی بیان و رسانه ها در کشور، شماری زیادی از خبرنگاران زن از وضعیت حاکم در محیط درون رسانه پی ناراضی اند.

آنان ادعا میکنند که تقریباً در تمام نهاد های رسانه یی به ویژه رسانه های تصویری و صوتی علاوه بر چالش های فرهنگی و سنتی موانع برای رسیدن بانوان به سمت های کلیدی و برخورد های سلیقوی صورت میگردد .

ویدا ساغری خبرنگار اریانا نیوز میگوید ، «در رسانه ها مردان هیچگاه پست های کلیدی را به زنان نمیدهند حتی خبرنگاران زن را که مسلکی باشند در بعضی موارد استخدام نمیکند. این به دو دلیل صورت میگردد، یکی اینکه با خبرنگار توانا و مسلکی برخورد غرض الود نمیتواند دوم اینکه نگرانی از گرفتن موفق کاری خود نمیداشته باشد. به گفته وی از زنان به عنوان ابزار کار ارزان در عین حال عاملین اصلی جذب مخاطب استفاده میشود ، زنان که سطح دانش بلند دارند به سختی میتوانند خود را در رسانه ها نگهدارند.»

شماری از خبرنگاران خانم به این باور اند که مردان رسانه یی باعث مانع پیشرفت خبرنگاران زن در رسانه ها میشوند و بهانه های را برای پست های کلیدی ایجاد نمودند که از جمله ساعات کاری و رخصتی ولادی را میتوان نامبرد.

حاکمیت فضای مرد سالاری در محیط های کاری رسانه ها یکی از عوامل عدم علاقمندی دختران در این بخش شمرده میشود.

مکیه منیر یکی از خبرنگاران زن که از حدود یک دهه در این بخش کار میکند میگوید که مردان نظر به تبعیض ای که دارند هیچگاه نمیخواهند که زیر دست خانم ها هر قدر که توانا هم باشند کار کنند. این حقیقت را از تجربه یکی از خبرنگاران مینویسم. وی میافزاید، ((زمانیکه در یکی از رادیو ها به حیث نیوز منیجر معرفی گردیدم همه همکاران مرد که در گذشته بسیار روحیه خوب همکاری به همراهم داشتند دفعتا در مقابلم قرار گرفتند و به نحوی برخلافم جبهه گیری کردند.)) به باور او تا زمانیکه این تفکر زن سیتزی موجود باشد برای زنان هیچگاه در هیچ نهادی در پست های کلیدی جا نمی باشد .

با وجودی که تعداد بانوان تحصیل کرده در بخش روزنامه نگاری و مدیریت رسانه ها در کشور کم نیست، ولی اکثر این کادر های عرصه ژورنالیزم در بدل معاش ناچیز به طور مشخص برای پیشبرد برنامه های تفریحی، سرگرمی و یا هم اعلانات تجارتي با توجه به داشتن چهره زیبا وعدم درنظر گیری مهارت های مسلکی رسانه یی شان استخدام میگردند.

درکنار چالش های موجود در ادارات رسانه یی بانوان خبرنگار که طی سالهای گذشته با قبول تمام مشکلات یاد شده توانسته اند حضور شان را در رسانه ها حفظ نمایند و بتوانند که بلند گوی برای درد ها و مشکلات هم نوع شان باشند، با تهدیدات جدی امنیتی ازسوی مخالفان مسلح وناملايتم های فرهنگی روبرو هستند.

طی چند سال اخیر که وضعیت امنیتی کشور روز بروز به وخامت میگراید، این وضعیت تاثیرات منفی بالایی حضور خبرنگاران زن در رسانه ها داشته است.

مینا حبیب خبرنگار جوان که وی نیز بیشتر از یک دهه در حرفه خبرنگاری مصروف کار است میگوید که وضعیت زنان خبرنگار از سال ۲۰۰۴ تا سال ۲۰۰۹ نسبتاً خوب بود چون شرایط امنیتی آنقدر بد نبود خبرنگاران بیشتر در رسانه ها حضور داشتند و بخاطر تهیه گزارشات شان می توانستند حتا به ولایت ها سفر کنند که این وضعیت بعد از سال ۲۰۰۹ تا کنون برعکس شده و خبرنگاران زن از این سفرها درهراس استند.

درحال حاضر خبرنگاران زن در مرکز و ولایت ها تحت فشار های مخالفین دولت فشارهای روحی محیطی و فشار روانی و فرهنگی قرار دارند که این عوامل باعث شده است که تعدادی از خبرنگاران زن وظیفه شانرا ترک کنند ویا هم به بیرون ازکشور فرار نمایند.

تحولاتی که حدود یک و نیم دهه قبل در کشور رونما گردید بستر مناسب را برای ظهور ۷۰ شبکه تلویزیونی خصوصی ، ۳۶۰ رادیوی محلی و ملی ، به میان آمدن صد ها صفحه اطلاعاتی و معلوماتی و حدود ۸۰۰ رسانه چاپی اعم از روز نامه، هفته نامه، گاهنامه، مجله و فصلنامه را در مرکز و ولایت های کشور ایجاد نمود.

اما با کمال تاسف با وجود آنکه زنان نصف پیکر جامعه افغانستان را تشکیل میدهد و در میدان مبارزه برای تامین آزادی بیان به گونه برابر با مردان با قبول صد ها مشکلات سهم گرفته اند اما امروز حضور شان منحصراً کادرهای با تجربه با توجه به چالش های موجود نادیده گرفته شده است ودر اکثر موارد بطور مدیریت شده آنان از جایگاه کاری که مناسب به تحصیلات و تجارب شان است به حاشیه رانده میشوند. گفتنیست که راه نیافتن زنان تجربه کار در رسانه ها به سطوح مدیریت عمداً صورت میگیرد که از علل عمده سرکوب و اجازة ندادن آنان برای پیشرفت بیشتر شمرده میشود.

نتیجه

۱. سال ۲۰۱۶ خونین ترین سال برای خبرنگاران بشمار می‌رود. درین سال تا هنوز ۱۰ نفر خبرنگار کشته شده است، رقم ایکه در تاریخ رسانه یی افغانستان بی سابقه می‌باشد. از طرف دیگر، افزایش ۵۹ درصدی در میزان خشونت و تهدید علیه خبرنگاران نسبت به شش ماه اول سال ۲۰۱۵، نگرانی های جدی را در مقابل آینده مصونیت خبرنگاران بمیان آورده است.

۲. صعود خشونت و تهدید علیه خبرنگاران توسط طالبان، ماهیت تهدید علیه خبرنگاران و رسانه ها را تغییر داده است. این تغییرات، حرفه خبرنگاری را در افغانستان از هر زمان دیگر خطرناکتر ساخته و احتمال آسیب رسیدن به خبرنگاران را از هر زمان دیگر بیشتر ساخته است.

۳. بی ثباتی عمومی و خطر سقوط بعضی ولایت های کشور بدست طالبان، نگرانی ها را در مورد مصونیت خبرنگاران آن ولایات بیشتر ساخته است. تلاش های جدی طالبان بخاطر ردیابی خبرنگاران، متعاقب سقوط شهر کندهز، این واقعیت را برملا می‌سازد که خبرنگاران آسیب پذیری خیلی جدی در ولایات بی ثبات و نا امن دارند.

۴. رسانه ها و آزادی بیان که بزرگترین دستاورد یک و نیم دهه گذشته بشمار می‌آید، با چالش های جدی مواجه می‌باشد. تهدید ها علیه جان خبرنگاران، چالش های مالی رسانه ها، عدم رشد کیفی رسانه ها و تعدد رسانه های تنظیمی و حزبی عمده ترین چالش ها علیه رسانه های آزاد بشمار می‌رود. از جانب دیگر عدم روحیه همکاری در حکومت افغانستان نسبت به تشریح اطلاعات با خبرنگاران معضله عمده در مقابل کار خبرنگاری محسوب می‌گردد.

۵. گرچه خانم ها در رسانه ها حضور قابل ملاحظه دارند، اما رشد خانم ها عمدتاً در حوزه برنامه های تفریحی و یا بعنوان گوینده اخبار می‌باشد. از طرف دیگر، حضور خانم ها در رسانه ها محدود به شهر های بزرگ بوده و در ولایات نا امن و دور دست حضور خیلی ناچیز دارند. زنان هم در بخش خبری و هم در بخش رهبری رسانه ها نقش خیلی ضعیف داشته که حضور و رشد کیفی زنان را در رسانه ها خیلی کم رنگ ثابت مینماید.

۶. رسانه ها در قسمت تامین حقوق کارمندان شان خیلی ضعیف و در بسیاری موارد غیر عادلانه عمل نموده که معضله خیلی جدی در قسمت حقوق خبرنگاران بحساب می‌آید.

۷. با در نظر داشت وسعت مشکلات خبرنگاران با رسانه های مربوطه ایشان، وزارت اطلاعات و فرهنگ و نهاد های حامی خبرنگاران در قسمت تامین حقوق خبرنگاران ضعیف عمل کرده اند. مقرر طرز تاسیس و فعالیت رسانه های همگانی که مبنای قانونی بخاطر حل اکثریت این مشکلات ایجاد نموده است، تا هنوز از سوی رسانه ها تطبیق نشده است. وزارت اطلاعات و فرهنگ در اجرایی سازی این مقرر و نظارت از تطبیق آن کاری بسزایی نکرده است.

سفارشات

۱. حکومت افغانستان، جامعه بین المللی و نهاد های ملی و بین المللی حامی خبرنگاران باید تدابیر جدی در قسمت تامین مصونیت خبرنگاران روی دست گیرند. حکومت افغانستان، بخصوص دفتر شورای امنیت ملی، باید طرز العمل تامین مصونیت خبرنگاران را نهایی ساخته و زمینه تطبیق آنرا مساعد سازد. حکومت افغانستان بخاطر تامین مصونیت خبرنگاران با نهاد های حامی رسانه ها و مدیران رسانه ها همکاری جدی نماید. همچنان حکومت مرکزی بالای نهاد های حکومتی در ولایات کشور، خصوصا در ولایات بی ثبات و نا امن، امر نماید تا همکاری نزدیک با خبرنگاران و رسانه ها در قسمت تامین امنیت رسانه ها و خبرنگاران داشته باشد. طرح پلان نجات خبرنگاران در صورت سقوط ولایت گامی خیلی مهم بخاطر مصونیت خبرنگاران بشمار میاید. حکومت باید با خبرنگاران محلی و نهاد های حامی رسانه ها این پلان را طراحی نماید.

۲. نهاد های ملی و بین المللی حامی رسانه ها باید از تمام امکانات بخاطر بهبود مصونیت خبرنگاران استفاده نماید. دادخواهی متداوم و مستمر با حکومت افغانستان در زمینه معرفی تدابیر پیشگیرانه مصونی و همکاری با خبرنگاران در قسمت کورس های آموزش مصونیت جانی گام های مهم در زمینه بهبود مصونیت خبرنگاران شمرده میشود.

۳. رسانه ها باید مصونیت کارمندان خود را در اولویت قرار دهند. اخذ تدابیر لازم بخاطر بهبود مصونیت کارمندان، نه تنها مکلفیت اخلاقی رسانه ها بوده بلکه مسولیت قانونی آنها نیز میباشد. مقرر طرز تاسیس و فعالیت رسانه های همگانی مکلفیت رسانه ها را درین زمینه تصریح نموده است.

۴. نیاز برای مصونیت خبرنگاران از هر زمان دیگر بیشتر حس میشود. روی این ملحوظ، جامعه بین المللی بخاطر بهبود مصونیت خبرنگاران که نقش مهمی در حفظ کار رسانه یی و آزادی بیان دارد، اقدامات لازم نماید. فشار بالای حکومت افغانستان بخاطر تامین مصونیت خبرنگاران و همکاری با نهاد های حامی خبرنگاران در قسمت برنامه های آموزش مصونی خبرنگاران، اقدامات مهم پنداشته میشود.

۵. با در نظر داشت مشکلات مالی فرا راه رسانه ها که تهدید وجودی برای رسانه ها ایجاد نموده است، حکومت افغانستان و جامعه بین المللی باید برنامه مشترک بخاطر حمایت از رسانه ها روی دست گیرد. این برنامه میتواند مسایلی را چون سبسایدی و طرز العملی برای توزیع متوازن اعلانات تجارتي در بر گیرد. جامعه بین المللی باید حمایت از رسانه ها و آزادی بیان را وارد اولویت های استراتژیک خود نماید. رشد چشمگیر رسانه ها در افغانستان مدیون کمک های سخاوتمندانه جامعه بین المللی میباشد فلذا جامعه بین المللی نباید اجازه دهد که بزرگترین دستاورد افغانستان که با پول هنگفت ایشان بمیان آمده است، به پرتگاه نابودی فرو رود.

۶. رسانه ها باید در قسمت رشد حضور خانم ها در بخش های مختلف بخصوص در سطح مدیریتی و تصمیم گیری تدابیر لازم اتخاذ نمایند. همچنان رسانه ها بمنظور جلوگیری از آزار و انیت جنسی که مشکل عمده در اکثریت رسانه ها میباشد، باید پالیسی مشخص تهیه نموده و آنرا عملی نماید. حکومت افغانستان باید مقرر یی بخاطر بهبود وضعیت خانم ها در رسانه ها ایجاد نموده و آنرا به جدیت عملی نماید. نهاد های حامی رسانه ها نیز باید درین زمینه با رسانه ها همکاری نموده و کارکرد های رسانه ها را درین زمینه مورد نظارت قرار دهد.

۷. حکومت باید در قسمت تطبیق مقرر طرز تاسیس و فعالیت رسانه های همگانی خصوصی که اکثریت مشکلات حاضر و آینده خبرنگاران را در رسانه های مربوطه شان حل مینماید، تدابیر جدی روی دست گیرد. در صورت عدم تطبیق مقرر، این مشکلات بجای خود باقی خواهد ماند.